

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A' ROMAI TSASZARI ES AP. KIRALYI FELSEGJ
NEK KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Indúlt BÉTSBÖL Szoredán 24. Septemberben 1788.

Külömbb külömbb-féle Hadi-környülállások.

A' Sirmiából jött Levelek után irhatjuk, hogy ezen hón. 9-dikén mintegy egy fertálykor reggeli 7 órára az ugy nevezett hadi-szigetből két ágyu-lövészek jövének által a' mi hajójinkra, és nem több, mint ennek előtte szokott vala Belgrádból. A' Törökök azon éjtszakán jöttek vala ide-által, és itt meg-telepedtenek vala. Annak-utánna több Törökök-is érkezvén ide, ezen Szigetben magokat Sántzba verték, a' honnan Zemlin annál félelmebbben áll, mennél bizonyosabb az, hogy ezen szis

get a' Városhoz tsak egy fertály óra járónyilag fekszik. Ezen Török Sereg magát Sántzba vervén Zemlinre, a' mi nagy Sántzunkra és más Tábori készülleteinkre reggeltől-fogva egész dél-utáni 4 óráig meg-szünés-nélkül tüzeltenek a' nagy ágyukból. Az előtt egynéhány napokkal 3 Pattantyusaink szöktenek vala által, kiknek ezen ágyuzásban kétség-kivül jelen kellett lenni; mert ezeknek ágyuik olly helyesen valának igazgatva, hogy az ágyu-gollyóbifok Sergestől hömpölyögnek vala Zemlinben; mellyet még eddig a' Török Pattantyusok nem tselekedhettének. Midön látnák a' Zemliniek, hogy az ellenség' gollyóbifsa a' Kéményeket szedné-le, és a' Sz. Ferentz Szerzetebéli Barátok' Klastromának edgyik oldalát rontaná, meg-rémülének és a' Fejénepek 's más lakófok-is kezdének ki-költözni. A' mi nagy ágyuzó töltéseinken egy Káplárunknak fejét vette egy ellenséges ágyu-gollyóbis, és ezen hadi-készülleteinkben más károk-at is vallottunk. — Ha ezeknek ekkor bombijok és más tüzet gerjesztő gollyóbifokot lövő hadi-eszközeik lettenek volna, a' mi Városunknak, nem kevés veszedelmekre lettenek volna; de akkor hirtelen illyen készülteik nem lévén, a' mi Népünk pedig a' bé-ütni szándékozó 50-ezerből álló ellenségnek eleibe a' Sántzhoz tódulván, azoknak által-jöveleteket az ágyuzások által megakadályoztatta; a' kik pedig ezek között közelebb érkeztének vala, azok a' *Toskána Josef* Német lovas, *Vurmzer* Húszár és a' Lengyel lovas Seregek által ki-mondhatatlan Vitézséggel verettenek vízf. lza, 600-at a' tsata piatzon hagyván magok után azon-kivül, kiket magokkal el-vihettének, és a' kik

a' vízbe húlottanak. A' mi kárunk 50 egynéhányra mégyen hóltakat sebefsedteket edgyüve számlálván; kik között egy Kapitány és egy fő Hadnagy. vagyon:

Bándt: „ Mióltától fogva a' *Veterányi* Barlang töllünk el-vétetett; az-ólta fokkal nagyobb szorgalmatossággal vagyunk ezen a' részen, hogy az ellenség bé-ne üfsön, mint az előtt; melyre-nézve már 4 Regementek rendeltettek-is az ő Felsége maga vezérlése alatt lévő Táborból, hogy Vájszkirchennöe vizfa-térjenek; és más-felöl még nagyobb erő fogja követni. Azon szörnyü engedelmség és betsület adás, melly-szerént az egész Török Táboron keresztül a' Nagy Vezérnek szemeláttára a' mi Népünk ezen Barlangból mi Táborunkig minden megsértődés-nélkül ugy bortsáttatott valaki, hogy mind a' Tiszteknek kardjok meg-hagyatott vala, mind pedig a' betegek különös szorgalmatossággal vitetnek vala, tsudálkozásra méltó, kivált-képpen azért; mivel a' mint a' Nagy Vezér maga megvalotta, hogy a' tsatáknak el-kezdésétől fogva a' Barlangnak fel-adásáig 4000 Törökök veztenek el ezek által. Midön ezek a' két sorban állott Törökök között az egész Táboron keresztül költöztenek; maga a' Nagy Vezér meg-nézte mind rendre őket; és a' magok álhatatos vitézségekért meg-ditsérte; ezt mondván az ő fő Tisztjeknek: *Köszöntöm a' Tsászárt, és ha a' békefségről való edgyezésről valamik akar, mondjátok-meg, velem ugy el-vegezhet mindent, mint magával a' Szültánnal.* Erről a' következő Kurirban bővebben. — — — A' Bánátusban még is a' régi helyén mind a' Török, mind a' mi Tá-

borunk és mind a' kettő magát Sántzokba verte.

— — — — —
 — — — — — (a' rostában maradott.) — — — — —
 — — — — —
 — — — — —

Örménesről ezen hónapnak 9-dikén írják. „Épen ma érkezék-meg 2 Tiszt 100 legénnyel, kik Aug. 30-dikán midőn az ellenség *Méhúdiára* ütne, az azoknak bé-jövö útjoknak ellenébe rendeltetvén, tsak azon vették vala észre magokat, midőn az ellenségtől minden-felől bé-valának kerítettve; de hogy az ellenségnek prédájára ne-jusának, azon két Tisztnek bölts vezérlése által az ellenség közül magokat tsudálatoson ki-vágván, az ellenségnek földén Oláh-országban, fok viszontagságok között, 9 napi éh és szomjú útozások között ezen h. 7-dikén ide meg-érkeztenek. Többnyire már mezitláb valának, és már 4 naptól fogva semmit sem ettenek vala. Ő Felsége a' fő Hadnagyot 150, az all Hadnagyot 50, és minden köz-embert 2 forintal meg-ajándékozá. — Midőn 8-dikban ezen örvendetes izenet érkezett volna a' Nagy Táborhoz, hogy *Laudon* Török *Grádiskát* meg-vette, mindenek így kiáltának-fel: éljen *Laudon*!! — Ezen hónapnak 11-dikén, midőn a' tudósító ezen Levelet már meg-írta volna, azon hir érkezett-bé Temesvárba, hogy az ellenség Almásban vagyon, és azon igyekezik, hogy egyenesen *Vájsz kirkenbe* és *Pántsovába* menyen. — *Sabáts* egészszén körül van az ellenségtől véve, a' mint a' Pestre, és onnan ide érkezett tudosi.

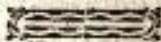
dosítások erősitik. — — — — —

— — (Konkoly vólt és ki-húllott.) — —

— — — A' Komendáns ugyan a' vele lévő Néppel azt az álhatatos tanátsot forralta magában, hogy magokat semmi fel-tétel alatt meg-ne adják, hanem inkább minnyájan életeket mennél drágábban lehet, az elenségnek el-adják. Szörnyük a' hírek! de a' mellyek' igazsága mellett nem mi, hanem a' következendő idő a' kezes. — Némelly tudosítások-szerént már *Méhádiát* a' Törökök oda hagyták, és rész-szerént 78 hajókon, rész-szerént a' szárazon *Móldovába* költöztenek. — *Bersáskánál* a' Szabad-seregnek ama híres Vezérjére *Kotsára* ütötenek, és ennek *Sergéből* 400-at le-vágtanak; kik között maga-is ezen híres Vitéz életét vesztette. Némellyek ugyan azt tartják, hogy *Kótsa* tsak el-fogattatott volna; de akár hogy van az ő dolga, fohólt sem találtatik. Ennek pedig a' fejére egynéhány 1000 arany vala a' Portától fel-tévee, es így ha szinte el-fogták-is, illy drága főnek ritkán szokott a' Török meg-kegyelmezni.

A' Fő Hadi-tanáts-hoz jött, és onnan ki-adatott mostani jelentések — — — — —

— — tsak a' Zemlini Sántzra lett ki-ütésről, és ottan történt tsatáról szóllanak; tsak ugyan lásuk ezt-is mig *Khotzimnak* meg-vételének híre már valahára meg-érkeznék. (**) *A' Zemlini Táborból* Sept. 9-dikén költ: A' Belgrádi Törökök 9-dikre virradó éjtzakán két ágyukot az ugy nevezett hadi

szigetbe által hozván, azokkal reggeli 6 órakor kezdtek a' mi szélső őrizeteinket és azután Zemlialövöldözni; egyfzersmind pediglen a' Szávának Dunába szakadásánál egynéhány hajókkal által jöni, kiknek egy része már az innettső partra meg-is érkezett vala: ezt meg-értvén Generál B. Gemingen, a' Prájsz Batalionját a' mi Sántzunknak őrizetére rendelé; a' lovaságot pediglen, a' *Lásci*, *Laudon*, és *Tsáfszár* gyalog Batalionjaival meg-elegyítve, Zemlintől fogva a' Besániai Sántzig ki-terjeszté, és végre a' *Brentáno* Batalionját, egy Batall. Gránátérosokkal edgyütt, a' Zemlini Sántznál, az ellenséggel szem-közbe állitá. Már 9-órákor mintegy másfél ezer gyalog és lovas Törökök a' nádas bokrok között el-rejtették vala magokat; kik közzüll mintegy 200-an a' *Dunavátznak* ki-száradott árkában láttatnak vala: ezek ellen meg-inditá az említett Generál 4 tüzg *Ulánert* és egy osztály lovagokat, a' *Lásci* Batalionjának fedezése alatt; hogy azon *Dunavetz* árkából az ellenséget ki-nyomná. Ezeknek meg-indulására az ellenség mingyárt az árkokból hátra vonúlt, és a' bokrok között el-rejtezett; az *Ulánerek*-is és a' *Lásci* Batalionja, 300 lépésig visszafizta húzták magokat. Mintegy dél tállyig az ellenség tsendefen viselte magát, de déli 12 órákor 25 Zászlók láttattanak a' nádban mozgásban lenni, és nagy lármával onnan az *Ulánerekre* ki-rohanni; melyre a' *Tsefchvitz* Vafafok közüll edgy osztály, és két osztály *Toskána Josefé*, a' *Lásci* Batalionjával edgyütt Generál *Hertzeg Valdeknek* keze alatt az ellenség felé elébb nyomúlt. Azonban az

Ulánerek és az ellenség között a' tsata alkalmas dühölséggel el-kezdődött, és egynéhány izben meg-ujjított, mig végre egy Olztály *Vurmzer* Húzárok Besánia-felől segittségre érkeztén, az ellenség visszafutott. Ez által a' Besániára törekedő ellenségnek igyekezete-is semmivé tétetett, és semmit egyebet nem próbáltak, hanem csak ágyúztak mind addig a' mi Sántzainkra, mig edgy az ő ágyúik közül a' mi lövésünk által le-döntetett. Generál B. *Gemingen* mind addig a' mi Sergeinket fegyverben tartotta, mig az ellenség a' bokros nádas helyekről mind hajókra kerekedvén, Belgrádba visszafutott. Részünkről ezen tsatában 31 köz-emberek és 30 lovak estenek-el halva; meg-sebesítettek pedig 4 Tisztekkel edgyütt, kiknek nevei bé-nem jelentettek 42 köz-emberek és 95 lovak. Az ellenség részéről az itt el-esteknek és sebesülteknek számát 300-ra lehet határozni, csak a' tsata helyén 71-gyen maradtak halva, hát még mennyit hordottanak a' hajókra. A' *Vurmzer* Húzárok itten edgy Török Zászlót fogtanak, Ugyan ezen napon a' Szávavizének a' Dunába szakadásának szegelőtéhez-i mint-egy 2500 Törökök által hajókáztak vala; de midőn a' miéinknek szemelését és a' rájuk forduló veszedelmet észre vették volna: ismét visszafutottak hajókáztak Belgrádhhoz. Ugyan ezen napon *Lupkova* nál 27 hajókon 2400-ból álló ellenség az innetspartra érkeztén, ottan Táborba szállott. A' *Szemendriában* lévő Törökök pedig ezen napon magok Várjoknak kö-falait két helyeken le-kezdtek dönteni; kétség-kivül annak óltalmozásának nintsen tovább reménységek. (**)

Minthogy mostan egy felöll ismét a' Báro *Laudonra* függesztette az Auszriai Monárkhia szemeit, azért véllyük, hogy nem leszzen kedvetlen az érde mes Közönségnek, ha annak az ösz Vezérnek életét, a' mennyire lehet, az egy másnak ellene mondó tudósításokból rövideden elő-adjuk. Báro *Laudon Ernest Gedeon*. Császári és Királyi titkos Tanátsos, egy gyalog Regimentnek birtokosja, a' *Theresia* Rendének Nagy Keresztes Vitéze, hol született legyen nem tudhatjuk bizonyoson, mivel némellyek mondják hogy Horváth-országban született volna, és hogy az ő Attya Hiberniából való lett volna, de bizonyosabbnak, és az ő élete folyásával meg edgyeztetetöbbsnek tetszik előttünk, egy öreg 's próbált Fő-Strálfamesternek tudósítása, hogy t. i. *Livoniába* született legyen, és most 72 esztendő, mert ugyan-is bizonyos az hogy a' Muzskánál szolgált leg-előbb, és azt el-hagyván ment *Berlinbe*, és ott jelentette magát a' meg-hólt Pruszszus Királynak *Fridriknek*, de előtte fel-nem kapott, mert ugyan-is, nem látta ő benne előre a' külömben élesen itélő, és az embereket esmérő Király azt a' *Hérot*, a' mellyet osztán az ütközetekben maga kárával sokszor tapasztalt, *Laudon* tehát ment *Bavariába*, és ott a' *Trenk* Szabad-seregébe lett Hadnagygyá, azután Kapitánnyá, 1753-ba ment ő a' *Károlyvári Likánusi* Regimenthez, a' melynél 1755-be Obestlájdinántá, 1757-be Obesterré, ugyan azon esztendőben Generálmájorrá, Feldmarsallájdinántá, 1768-ba Feldmarsallá, 1769-ben valóságos titkos Tanátsofsá lett, sok alkalmatossági vóltanak néki az ő bátorságát

és virtusát ki-mutatni, a' mellyek közzül leg-nevezetesebbek voltak, a' *Hochkirchennél* és *Kunnersdorf* nál való ütközetek, *Glátznak* és *Svájdnitznak* megvétele, a' 7 esztendő Hábórujának majd minden ütközetiben jelen vólt ő, de tsak a' vége-felé vólt egész és valmire való Sereg reá bizva. Az ő nagy érdemei rend-kivül való meg-jutalmaztatásokat nyertek, 1759-be küldött néki a' *Mufzka Tzárné Ersébet*, egy Brillióntokkal gazdagon ki-rakott kardot, a' *Kunnersdorfi* ütközetért, minthogy akkor *Fridrik* az egész *Mufzka Tábort* el-törlötte vólna, ha *Laudon* éppen az ütközet idején nem érkezvén a' *Prufz* szufokat ujj erővel meg-nem verte vólna, ugyan abban az esztendőben, tette őtet *Ferentz Tsászá*r Bárá, 1761-ben küldötte néki az ő Monárkhája az 6000 aranyra betsültetett *Theresia* Rendének Keresztjét, a' mellyet a' *Lotharingius Hertzeg Károly* küldött vala viszfza, minthogy maga a' Német lovas Rendnek Nagy Mesterévé lett, a' Tsászárné pedig küldötte néki a' maga tulajdon képét Brillióntal ki-rakva, olyan engedelemmel hogy azt mindennap nyakában hordozhassa, továbbá a' Tsászárné akaratyából Tseh-országban hazafitatott, és nyerte a' Csázlavi kerületben fekvő *Nagy* és *Kisbétsvári* nevű Józszágot. Mennyire betsüllí őtet *Joséf* Tsászá, a' kit *Laudon* minden útazásiban hiven követett, meg-tetszik abból, hogy a' leg-utólsó *Prufz* szus háborúban t. i. 1778-ban, egy Seregbe minden határ nélkül való Komendánsá tette. Maga *Fridrik* beltsülte őtet, a' melynek *Laudon* 1757-ben és 1770-ben jeleit tapasztalta, minthogy az elsőben ugy mint 1757-ben,

ben, egy Trombitás által vizsgálta küldötte néki, a' *Pátenst* a' mellyel *Mária Théréziától* Generálmájorré tétetett, és a' mellyet a' Pruszizus Húszárok el-fogtak vala; és ő néki az ujj méltósághoz Szerentsét kívánt, 1770-ben pedig ajándékozott ő néki a' Király egy drága szerzámú Paripát. Mikor *Slejidban* *Joséf* és *Fridrik* egykor edgyütt ebédeltek vala, és *Laudon* az asztal hátúlsó végéhez akart ülni a' Pruszizus Királlyal által-ellenbe, azt mondotta néki a' Király, jöjjön ide mellém, mert jobb szeretetem hogy mindég mellettem légyen mint ellenem. Termetére nézve jó forma magólságú, de szárazképű, németül jól beszél, tárfaságba nyájjas, és a' katonákra kivált-képpen való nagy gondja vagyon, a' kik őtet vizontag Attyok helyett tarttyák, jól-lehet azonba kemény fenyétekkel bánik velek. Az ő eredete vagyon az igen hires *Scotiai Laudon* familiának ifjabbik ágából, a' mint az ő kérésére 1761-ben a' felöl az Angliai Marfall hivatal egy közönséges irás által bizonyoságot tett.

A' Khotzimnál lévő Táborból Sept. 4-dikén költ tudósítás: Tegnap-előtt midön az Obester *Mészáros* egy tekervényes ostromló Sántzon dolgoztana, mely a' Várhoz lafsanként közelget; a' Várbéliek éjtzakának idején azon dolgozokra ki-ütöttek: a' Jantsárok igen feles számmal a' sötétben mind addig hason mázskáltak, mig a' dolgozok' őrizetéhez érkeztenek, és akkor fel-ugrosván hirtelenséggel tüzelni kezdettek; de a' miéinknek 3 - fertály óráig tartott vélek szemben tüzelések által vizsgál-térni kényszerítették. Igyekeztek ugyan a' Várból inté-

zett

zett sűrű ágyuzások ezen Jantsárokat fedezni; de azon Várbéli ágyuknak-is mind a' mi Batteriáinkról, mind pediglen a' Mufzkákéiról nem sokára halgatás parantsoltatott. — Septemb. 3-dikának estvéjén még felefebb számmal ütöttek-ki Khotzimból a' Törökök, de ekkor sok lámpásokot hozván magokkal, lehetett az ő mozgásaikat látni; leg-elsöben-is az Obester *Karaitzai* Batteriája-felé indultak: ezen Obester meg-parantsolta vala katonáinak, hogy míg az ellenség 20 lépésig közel nem jön a' Sántzhoz, addig se apró, se nagy fegyverrel el-ne kezdjék a' tüzelést; de az ellenség ezeknek jó kalap alatt léteket észre vévén, jövésekben tsalt vetettek, és ismét az Obester *Mészáros* dolgosai ellen fordultak. Éjjeli 11-óra tályban el-kezdődött a' tüzelés; a' dolgosok' őrizetének tüzelésén kívül, a' *Karaitzai* Sántzáról-is az ellenségre sok ágyu-gollyóbifok, és hubitzák vagy bombik lövettettek, mellyeket sokáig nem állhatván hátra húzódott, és a' tüzelés mind két részről éjféli tályban meg-szünt. Ekkor-is az ellenség illyen fortélyt gondolt, hogy lámpásait kiöltvén, tettette mintha a' Várba bé-menne; de 2 óra tályban éjféli után gondolván hogy ekkor a' miéinket vigyázatlanságban fogja találni, az útból visszsa-tért és a' mi dolgosainkra ujjolag rá-ütött; de ekkor-is a' miéink jó kalap alatt találtatván minden-felöl olly hathatos tüzelést botsátottak az ellenségre, hogy annak sok kárával meg-kellett futamodni és a' Várba egészlen visszsa-térni. — Sept 4-diknek éjtszakáján *Rumla* előtt edgy melyig értöltött Sántz kézfittetett, és abba 300 gyalogok é

hadi

hadi Vadászók állittattak őrizetre ; hogy az ottan lévő bokrókból ottan ottan apró tsatára ki-jöni szokott Törököknek útját állhassák. — *Lemberből* Sept. 11-dikén iratik, hogy a' Khotzim őrizete, mely eleint 16 ezerből áll vala, már ugy el-fogyatkozott ; hogy alig találtnak benne 2-ezer fegyvert fogható Törökök : a' többi éhség betegség, és gyakori tsatázás által el-fogyatkozott ; ide járulván az is, hogy a' Tatárok nagyobb részént ezen Várból el-mentenek. Az ő elől-járói fő-képpen *Osmán* és *Drura Oglu Basák*, ezen utolsó, fiatal korában a' közelebb múlt *Mufzká* háboruban el-fogatván egy Német Generálisnál neveltetete. — Meg-jegyzésre méltó azon 12-esztendős fiatal Töröknek csak nem véle született vakmerő bátorsága, a' ki midőn Khotzimból kaszálni a' rétre ki-jövé, a' miéinktől körül vétetett volna, a' kaszájával mind addig általmazta magát, míg meg-sebesítettén el-elett és el-fogatott : midőn ennek sebéből a' Seb-orvasok a' tsont darabjait szednék-ki, csak a' fogait tsikorgatta, de edgyet sem szóllott. Ugyan akkor edgy öregebb Töröknek sebei kötöztetvén, midőn az nagyon jajgatna és a' fájdalmat nehezen szenvedné ; ezen fiatal így szóllott hozzája : gondold-meg hogy Török vagy, és szégyenljed a' fájdalmat nem tudni halgatással szenvedni.

Egy *Ujj-Grádiskáról* Sept. 4-dikén költ Levélben emlittetik, hogy azon rab Törökök között, kik *Dubitzából* el-fogattatván az itten említett napon *Ujj-Grádiskában* nyugvó napot tartottanak, és tovább *Péterváradja*-felé vitetnek kísértetnek ; találattak két

Romai és két régi Görög Valláson valók: vóltanak közöttök Török Tifztek 20-an, nevezetesen pedig len egy ifju Török Tifzt, a' kiért ígért az ellenség 42-ezer Piáfert váltságul, ha a' miéink vizsgálja akarják ötöt ezen Summáért botsátani. Ez az ifju Török Tifzt, minden több rab Törököktől nagyon tiszteletetik, melyből a' láttzik hogy nékie közöttök nagy embernek kellett lenni. Ezt az ifjat az Ujj Grádiskai Komendáns maga asztalánál ebédeltette, a' többi a' mi Tifztjeinkel ebédeltek, mindnyájon nagyon tsudálkoznak és örvendenek rajta, hogy őket a' miéink olyan emberségesen tartják. A' Tifztjeiknek meg-engedtetett hogy ló-háton utazzanak. Ezen foglyoknak sok pénzeknek kell lenni, mert minden-féle tsemegét szüntelen bővön vásárolnak, és azt osztogatják az őket nézőknek, nevezetesen az alfszonyi rendnek és a' gyermekeknek. — A' Török Grádiska mellett Táborba lévőkre Obester *Kvasdánovits*, (a' mint ez előtt meg-irtuk) olyan titkoson ütött, hogy ha kettő közüllök történet-szerént egy forrásnál viz meríteni lévén meg-nem vitte volna a' Táborbélieknek a' hirt; még készületlenebbül találtatván igen kevés menekedett volna-meg belőlök: de így-is ezen viz meritők mikor mondták a' mi Sergeinknek közelgetését, úgy meg-rémült hírtelenséggel az egész Török Tábor, hogy nagyobb részze mingyárt szaladásról gondolkozott. Ezt a' félelmet *Laudonnak* jelen léte, már szélelesen ki-terjesztette a' Törökök között.

Megjegyzések. Ezen folyó hónapnak 9-dikétől, de fő-képpen 15-dikétől fogva még ezen háború al-

kalmatofságával leg-véresebb tsaták folytanak mind den-felé a' mi határ-szélcinken; de a' mellyekről való bizonyos tudósítási még a' héten várjuk kezünkhez. — Tegnap vevénk *Káránsebesből* egy 15 dikben költ Levelet, melyben ez iratik: A' mi Sergeink ma reggeli 8 órától fogva estvéli 7 óráig a' leg-keményebb tűzben állanak, de még az egész do lognak ki-meneteléről tsak annyit tudunk, hogy ezen órában hozák ide a' sebesekeket; kik között vagy on fő Vezér Generál *Pallavitsinyi*, kinek a' bal szemét és orrát egy gollyóbis kereftül járván igen szomorú és terhes órák között vagy on. Ezek között vagy on Generál *Wenkháim* és Generál *Hutten* is, mely két utólfőbbak tsak gyengén sebessitteteneke meg; Igazgató fő Vezér Generál *Vartenslebennel* ed gyütt. A' Hadi Kantzellária, a' hadi Posta és az egész fő-szállás szüntelen fel-készülve vagy on a hátrálásra; 4 napok alatt mindenről foglak tudósíttani. — Addig pedig bizonyos légy benne, hogy *Laudon Novit* meg-vette, minek-utánna a' mi Népünket onnan a' Törökök 3-szor visszaverték volna.

Tudósítás.

Egy nevezetes, és Hazánk előtt már sok jeles Magyar munkákról esmérétes Tudós, úgy-mint a' kinek Magyar munkája már Görög nyelvre-is fordított, az Orvosi Tudománynak azt a' részét; melly *Physiologiának*, az az, az emberi-test' részeiről; és annak munkáiról való Tudománynak ne-

veztetik, szándékozik Magyar nyelven ki-adni. Dicséretét e' Könyvnek le-írni sok volna; meg-esmértetésére ez elég legyen: hogy ez az a' Könyv, melyet, ama nagy érdemű *Mátys* Ur' *Diætetikájának* ki-hirdetése' alkalmatosságával, az azt ki-hirdető kívánt vala, hogy bár e' része-is az Orvosi Tudománynak Magyar nyelven ki-dolgoztatnék! Ki-dolgoztatott: még pedig úgy, hogy sem Deákúl, sem Németül még tudunkra így egy helyben nem talál-tatik; az ezfendőként 's naponként nevedő Orvosi esméretnek, 's tapasztalásoknak mái grádus-fszerént. — Ez az a' része az Orvosi Tudománynak, melly nem csak az Orvosóknak, hanem kivált má-foknak egyebek felett szükséges. Semmi részének e' Nemes Tudománynak több Tudományokba bé-follyása, és nagyobb bé-follyása nintsen, mint ennek. Ennek, a' mennyiben az egész emberről ta-nit, a' Természeti Historiában; a' Szemről, az *Op-tikában*; a' Hallásról, az *Aerometriában*; az Indú-latokról, az Erköltsi böltselkedésben, vagy *Morális Phylosophiában*; kivált, a' Léleknek a' testtel való szoros edgyességének, és abból folyó munkáknak, külső és belső érzékenységeknak fejtegetésében, a' *Psychologiában*; sok helyeken pedig az egész Ter-mészeti Tudományban, vagy *Physicában* szükséges bé-follyása vagyon. — Ulyen hasznáért, némely Ta-nitvannyinak kérésére és biztatására, ha elegendő előre-fizetőket találunk; az Író ezen Munkának Magyarúl ki-adását fel-tette. Nem találtatván pe-dig elegendő előre fizetők, más nyelven fog ki-adat-tatni. A' Könyvnek arra létzen a Rh. for. de az

előre

előre-fizetőkre nézve, mennél többen léfznek ezek annál alább fog szállittatni; ugy hogy, az Iró nem kívánván semmi hasznot, ha az előre-fizetők száma annyira mégyen, hogy töllok a' nyomtatás árra ki telik; ő réájok nézve tsak 1 R. for. léfzen. Minék okáért, hogy ezeknek számát meg-tudhafsuk; a kik Nyelvünknek e' Könyvvel való böldegittatásá óhajtják, 's ezt magoknak meg-szerezni kívánják! a' következendő Novemberi *Pesti* Vásárig, küldjék tsak önnön Neveket Pestre, *Patzkó Agoston Ferentz* Nyomtató Műhelyébe. A' távolabb való előre-fizetők, jelenthetik magokat az alább meg-nevezeadó Erdemes Uraknál, kik azoknak számát, kérésünkre, a' meg-határozott idő előtt, a' már nevezett

Helyre bé-fogják küldeni. Ugymint:

B. Füreden: N. *Horváth Adám* Ur.

Debretzen: a' N. Collegium Seniora.

Kolosváratt: T. T. *Méhes György*, Philosophiát és Máthefist tanító Profefsor Ur.

Maros-Vásárhelyen: T. T. *Zilahi Sámuel* Ur.

Nagy-Enyeden: T. T. *Nemegyei Gergely*, Historiát és Philologiát tanító Profefsor Ur.

N. Megyeren: T. T. *Ats István*, Réf. Préd. Ur.

S. Patakon: a' N. Collegium Seniora.

Pesten 11-dik Sept. 1788.